

# PORADNIK

## DLA KADRY

### PIECZY ZASTĘPCZEJ

NA TEMAT  
ZAGROŻEŃ ZWIĄZANYCH Z HANDELEM LUDŹMI  
I RYZYKA WYSTĄPIENIA TEGO PRZESTĘPSTWA  
WŚRÓD WYCHOWANKÓW



Ministerstwo Spraw  
Wewnętrznych i Administracji



Ministerstwo Rodziny,  
Pracy i Polityki Społecznej



**KCIK**  
Krajowe Centrum Interwencji i Konsultacji  
dla Ofiar Handlu Ludźmi



DAJEMY  
DZIECIOM  
SIĘ



**Save the  
Children**



**ITAKA**  
Centrum Poszukiwań  
Ludzi Zaginionych



## SPIS TREŚCI

|                                                                                   |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------|----|
| Czym jest handel ludźmi? .....                                                    | 1  |
| Czemu ma służyć poradnik? .....                                                   | 3  |
| Studium przypadku, czyli historie, które się zdarzyły .....                       | 5  |
| Wskaźniki identyfikacji, czyli kiedy powinna zapalić się<br>czerwona lampka ..... | 10 |
| Jakie czynniki zwiększają ryzyko? .....                                           | 11 |
| Co może ograniczać ryzyko? .....                                                  | 12 |
| Rola kadry .....                                                                  | 13 |
| Dobre praktyki .....                                                              | 14 |
| Schemat postępowania .....                                                        | 17 |
| Pamiętaj, że: .....                                                               | 19 |
| Dane kontaktowe .....                                                             | 20 |

---

---

## CZYM JEST HANDEL LUDŹMI?

**Handel ludźmi** stanowi poważne naruszenie podstawowych praw człowieka, takich jak prawo do wolności, godności czy decydowania o swoim życiu.

Zgodnie z art. 189a Kodeksu karnego, **przestępstwo handlu ludźmi jest w Polsce zagrożone karą pozbawienia wolności od lat 3 do 20**. Z uwagi na wysoki stopień społecznej szkodliwości czynu, karalne jest również przygotowanie do popełnienia tego przestępstwa (czyn zagrożony karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5).

Handel ludźmi stanowi niezwykle dynamicznie rozwijający się proceder przestępczy zarówno w Polsce, jak i na świecie. Jest to poważne przestępstwo, przynoszące bardzo wysokie zyski, a sprawcy są zdeterminowani wiele poświecić i zainwestować, aby pozyskać nową ofiarę. Kategoriami ofiar szczególnie podatnymi na ten proceder są małoletni umieszczeni w pieczy zastępczej, zwłaszcza małoletni cudzoziemcy oraz nastolatkwie u progu pełnoletności, którzy wkrótce opuszczają pieczę zastępczą.

Handel małoletnimi różni się od handlu osobami dorosłymi tym, iż w przypadku małoletnich nie jest konieczne wystąpienie wszystkich elementów definicji handlu ludźmi, takich jak użycie siły, innej formy przymusu, podstępny czy groźby. **Nie ma znaczenia, domniemana zgoda małoletniego na to, co się z nim dzieje** - małoletni nie mogą wyrazić świadomej zgody na własne wykorzystywanie.

Do dominujących form wykorzystania identyfikowanych wśród małoletnich należą:

**Wykorzystywanie seksualne:** prostytutka i inne formy wykorzystania seksualnego, w tym produkcja CSAM (materiałów przedstawiających wykorzystywanie seksualne dzieci)

**Praca przymusowa**

**Niewolnictwo domowe**

**Żebractwo:** zmuszanie do żebrania na ulicy

**Przestępstwa:** zmuszanie do popełniania przestępstw, takich jak kradzieże czy handel narkotykami

**Przymusowe małżeństwa:** sprzedaż dziewczynek w celu zamążpójścia

**Handel narządami ludzkimi,** w tym komórkami i tkankami

### Jak działają handlarze?

- wykorzystują Internet i media społecznościowe do nawiązania i utrzymania kontaktu
- stosują przemoc fizyczną, seksualną i/lub emocjonalną
- manipulują budując pozorne więzi emocjonalne

Nie wszyscy handlarze ludźmi to typowi przestępcy z kryminalną przeszłością. Wśród sprawców często są właściciele firm, romantyczni partnerzy, znajomi, pozornie „zwyčajni” członkowie społeczeństwa, a nawet członkowie rodziny.

---

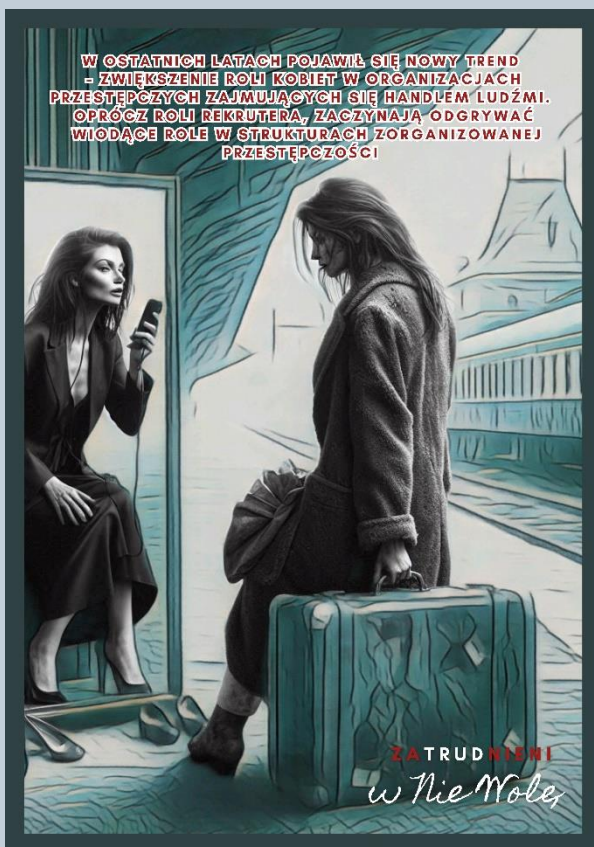
## CZEMU MA SŁUŻYĆ PORADNIK?

Młodzież pozbawiona stabilnych i trwałych więzi rodzinnych, często pochodząca z rodzin dysfunkcyjnych, przebywająca w pieczy zastępczej jest szczególnie podatna na wykorzystanie przez handlarzy ludźmi. Sprawcy tego przestępstwa wykorzystują deficyty emocjonalne młodej osoby, jej zaburzone poczucie własnej wartości. Sprawnie manipulując rekrutują bezpośrednio z rodzin zastępczych czy placówek opiekuńczo-wychowawczych. Na ryzyko handlu ludźmi szczególnie wyeksponowane są dzieci i młodzież z doświadczeniem migracji, bez opiekunów w Polsce. Zdarza się, że przemytnicy – z usług których niekiedy korzystają uchodźcy – popełniają też przestępstwa związane z handlem ludźmi

Celem niniejszego poradnika jest uświadomienie pracownikom pieczy zastępczej zagrożenia wynikającego z procederu handlu ludźmi oraz wskazanie praktycznych sposobów zapobiegania, wstępnego identyfikowania i udzielania pomocy jego potencjalnym ofiarom wśród wychowanków pieczy zastępczej. Młodą osobą łatwo jest manipulować, a także wykorzystać i utrzymać w posłuszeństwie jeśli dodatkowo pozbawiona jest ona wsparcia zaufanej osoby dorosłej.

W przypadku małoletnich ofiar handlu ludźmi największą trudność stanowi samo rozpoznanie zjawiska. Osoba małoletnia nie dokona samoidentyfikacji, może nie być w pełni świadoma swoich praw, a tym samym może nie szukać pomocy. Małoletnią ofiarę mogą łączyć silne więzi emocjonalne ze

sprawcą, dlatego może winą za sytuację i doznane krzywdy obciążać siebie, a nie sprawcę przestępstwa.



---

## STUDIUM PRZYPADKU, CZYLI HISTORIE, KTÓRE SIĘ ZDARZYŁY

### *Historia Emilki*

Emilka mieszkała w bliskim sąsiedztwie polsko-niemieckiej granicy. Z uwagi na trudną sytuację rodzinną, w wieku 13 lat trafiła do placówki opiekuńczo-wychowawczej. W nowym miejscu dziewczynka nie czuła się dobrze, ciężko było jej odnaleźć się w nowej sytuacji. Mniej więcej po roku, Emilka trafiła do rodzinnego domu dziecka. Mieszkając w nowym miejscu, poznała młodą rodzinę, z którą się zaprzyjaźniła, w szczególności z Martą – 26 letnią mamą. Emilka często odwiedzała Martę i pomagała jej w opiece nad dzieckiem, przy okazji miło spędzając czas. Wraz z upływem czasu, Marta traktowała Emilkę coraz bardziej jak swoją dorosłą koleżankę - częstowała ją alkoholem i narkotykami. Kiedy jednak zaproponowała jej zarabianie seksem Emilka poczuła się bardzo urażona i obraziła się. Nie wiedziała, że Marta już wzięła za nią pieniądze. Została uśpiona i w bagażniku samochodu przewieziona do Hamburga, gdzie była zmuszana do prostytucji. Po miesiącu udało jej się zorganizować ucieczkę. Wróciła do placówki opiekuńczo-wychowawczej. W trakcie jednego ze spotkań z psychologiem zdecydowała się wyznać prawdę, dzięki czemu wszczęto śledztwo. Marta i jej współnicy zostali oskarżeni o handel ludźmi. Procesy członków grupy przestępczej trwały kilka lat. Emilka poddała się terapii, była silną osobą i zawalczyła o powrót do zwykłego życia. Udało się jej.



## *Historia Daniela*

Daniel z Rumunii przyjechał do Polski do pracy, którą załatwił mu kuzyn mieszkający już od kilku lat w kraju. Praca na wsi, w polu była ciężka – od świtu do wieczora z krótką przerwą na skromny posiłek. Chociaż miał zarabiać 20 złotych za godzinę, szef płacił tyle, ile uznał za stosowne, dodatkowo potrącając opłaty za posiłki i zakwaterowanie. Gdy Daniel prosił o zaległą wypłatę, był bity. W podobnej sytuacji znajdowało się kilkanaście osób z Rumunii, Mołdawii i Ukrainy.

Daniel zaprzyjaźnił się z Mołdawianinem i razem postanowili uciec, by szukać innej pracy. Błąkających się po wsiach chłopców zauważył policjant. Gdy okazało się, że Daniel jest niepełnoletni i prawdopodobnie jest ofiarą handlu ludźmi, skonsultowano się z Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym dla ofiar handlu ludźmi. Chłopca skierowano do placówki opiekuńczo-wychowawczej, gdzie dzięki dobremu odżywianiu i zaangażowaniu personelu odzyskał siły.

Pomimo traumy Daniel nadal chciał pracować i wspierać finansowo rodzinę. Swoją sytuację odreagowywał paląc papierosy i łamiąc regulamin placówki. Dobra wola, profesjonalizm i doświadczenie pracowników sprawiły, że Daniel pozostał w placówce opiekuńczo-wychowawczej do ukończenia 18 roku życia. Istotną okazała się stała współpraca placówki z KCIK, które zobowiązało się do przejęcia opieki nad Danielem po osiągnięciu pełnoletności. Po przyjeździe do Warszawy zamieszkał w mieszkaniu rotacyjnym KCIK.

## *Historia Ahmeda*

Ahmed miał szesnaście lat, gdy jego rodzina podjęła decyzję o ucieczce z Syrii. Pochodził z Hims – miasta, które od ponad dekady pogrążone było w wojnie. Rodzina przetrwała wojnę, prowadząc niewielki sklep. Wszystko zmieniło się po upadku reżimu Baszara al-Asada i przejęciu władzy przez religijne stronnictwo. Rodzice Ahmeda – przynależący do alawickiego odłamu islamu – uznali, że dalsze pozostanie w kraju zagraża całej rodzinie.

Zdecydowali się na ryzykowną ucieczkę do Niemiec, gdzie mieszkała część krewnych. Plan był rozłożony na etapy: najpierw miał jechać Ahmed i jego czternastoletni brat, Omar, potem matka z dwójką pozostałych dzieci, a na końcu ojciec. Na pokrycie kosztów podróży rodzice zaciągnęli długi – ogromne, jak na ich możliwości. Ojciec wyznał synowi, że liczy na jego dojrzałość. Miał jak najszybciej znaleźć pracę w Europie i zacząć przysyłać pieniądze, by umożliwić pozostałym członkom rodziny dotarcie na Zachód.

Z Bejrutu polecili do Moskwy, gdzie spotkali mężczyzn, którzy mieli ich dowieźć do Białorusi i granicy z Polską. Chłopcom odebrano paszporty, a gdy dojechali na Białoruś – brutalnie rozdzielono. Przemytnicy uznali, że dwóch nieletnich razem to zbyt duże ryzyko.

Ahmed po kilku nieudanych próbach w końcu przedostał się z Białorusi do Polski, gdzie wkrótce został zatrzymany przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. Z uwagi na brak

dokumentów, które przechwycili przemytnicy, Ahmed po potwierdzeniu domniemanego wieku został skierowany do placówki opiekuńczo-wychowawczej.

W placówce został namierzony przez przemytników, którzy zorganizowali jego trasę do Polski. Oczekiwali spłaty „długu” za przewóz w zamian za ujawnienie, gdzie przebywa jego brat. Powiedziano mu wprost: jeśli pojedzie dalej z nimi do Niemiec, będzie musiał rozwozić dla nich narkotyki. Miał w ten sposób „odpracować” swoje koszty podróży. Ahmed był zszokowany, ale wiedział, że odmowa mogła oznaczać nie tylko konsekwencje dla niego, ale i dla Omara i całej jego rodziny w Syrii.

W porę w placówce pojawiła się pracowniczka organizacji pozarządowej, z którą Ahmed nawiązał dobry kontakt. Wyznał jej, w jakim znalazł się potrzasku. Ta z kolei skontaktowała się ze służbami, które odnalazły Omara w podobnej placówce w Niemczech. Dzięki jej interwencji udało się go połączyć z wujostwem, a sam Ahmed zawnioskował o ochronę międzynarodową i połączenie z członkami rodziny przebywającymi w Niemczech.

## *Historia Melek*

Melek, trzynastoletnia Bułgarka z mniejszości romsko - tureckiej trafiła do szpitala z powodu poronienia. Mieszkała u "wuja", obywatela Bułgarii, któremu matka powierzyła opiekę nad nią aktem notarialnym, sporządzonym w Bułgarii. W domu "wuja" mieszkała także żona i dwoje dzieci. Melek nie chodziła do szkoły czasami opiekowała się dziećmi. Szpital nie zabezpieczył materiału biologicznego. Gdy sprawą zajęła się policja, dziewczynkę umieszczono w domu dziecka. Melek twierdziła, że zaszła w ciążę z przypadkowo poznanym chłopakiem. Początkowo nie chciała jeść, twierdząc, że jest muzułmanką, a jedzenie nie jest *halal*, histeryzowała i była niegrzeczna w stosunku do innych dzieci. "Wuj" odwiedzał ją, potem pojawiła się matka. Było to trudne dla jej opiekunów, ale rozumieli, że dziewczynka w domu "wuja" nie jest bezpieczna. Sąd rodzinny pozostał nieugięty i nie oddał dziecka pod opiekę matki. Po kilku dniach Melek zaczęła bawić się z dziećmi, jeść i czuła się coraz lepiej. Szczególnie podobała się jej wycieczka do ZOO, bo chociaż zabranie jej poza teren domu dziecka było ryzykiem, opiekunowie je podjęli. Sąd rodzinny zdecydował się odesłać Melek do Bułgarii, do dyspozycji tamtejszych władz. Jej podróż zorganizowała Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji. W opinii pracowników Krajowego Centrum Interwencyjno - Konsultacyjnego Melek skrzywdziła jej własna rodzina, ale pozostając w Polsce nie byłaby gotowa zeznać prawdy przez długi czas. Możliwe, że nigdy.

---

## WSKAŹNIKI IDENTYFIKACJI, CZYLI KIEDY POWINNA ZAPALIĆ SIĘ CZERWONA LAMPKA

- małoletnim często towarzyszą niespokrewnieni dorośli;
- małoletni wydaje się być pod wpływem substancji psychoaktywnych;
- małoletni jest obecny w różnych miejscach w czasie, gdy powinien być w placówce edukacyjnej lub opiekuńczo-wychowawczej;
- małoletni posiada tatuaże, których charakter może budzić wątpliwości co do ich znaczenia, kontekstu społecznego lub przynależności do określonej grupy;
- małoletni posiada pieniądze, drogie ubrania, telefony komórkowe lub inne dobra i nie ma wiarygodnego wyjaśnienia, skąd one pochodzą;
- małoletni podejmuje aktywność seksualną poniżej prawnego wieku zgody;
- małoletnia jest w ciąży i odmawia ujawnienia, kto jest ojcem
- małoletni używa słownictwa charakterystycznego dla nielegalnych działań;
- małoletni zrobił się tajemniczy, przygotowuje się do wyjazdu, o którym nie chce rozmawiać lub nie ma wiedzy na temat szczegółów planowanej podróży;
- małoletni poznał przez Internet tajemniczego adoratora
- małoletni stracił zainteresowanie nauką, porzucił dotychczasowe zainteresowania.

---

## JAKIE CZYNNIKI ZWIĘKSZAJĄ RYZYKO?

W przypadku wychowanków pieczy zastępczej, w szczególności tych zbliżających się do pełnoletności, wśród czynników ryzyka wystąpienia handlu ludźmi są:

- niepewna sytuacja finansowa;
- brak perspektyw na własne mieszkanie;
- trudności w usamodzielnieniu się;
- samotność;
- brak rodziny/odrzućenie przez rodzinę;
- doświadczenie nadużyć/uzależnienia;
- podejmowane w przeszłości ucieczki;
- w przypadku małoletnich cudzoziemców: niejasny status pobytowy lub trudności w codziennym funkcjonowaniu wynikające z różnic kulturowych (trudna adaptacja);
- wcześniejsze zachowania autoagresywne;
- izolacja społeczna/rówieśnicza;
- przesadna determinacja w poszukiwaniu i podjęciu pierwszej pracy;
- niska samoocena.

---

## CO MOŻE OGRANICZAĆ RYZYKO?

Prewencja jest skutecznym środkiem zapobiegawczym. Wiedza, świadomość istnienia handlu ludźmi i umiejętność podejmowania określonych działań skutecznie mogą zapobiec niebezpiecznym sytuacjom. Wśród czynników ograniczających ekspozycję na handel ludźmi są:

- zaspokojenie podstawowych potrzeb;
- stworzenie wspierającej relacji przynajmniej z jednym dorosłym;
- posiadanie planu na przyszłość, opartego na zasobach dziecka, wypracowanego przy wsparciu zaufanego dorosłego;
- rozwinięte umiejętności społeczne;
- dostępność zajęć pozalekcyjnych/rozwój hobby;
- wiedza na temat bezpieczeństwa online;
- świadomość występowania zjawiska handlu ludźmi;
- podstawowa znajomość swoich praw;
- znajomość i stosowanie ustawień prywatności cyfrowej;
- zrozumienie zdrowych relacji i umiejętność ich nawiązywania;
- umiejętność wyrażania odmowy, uczuć i poglądów;
- umiejętność świadomego podejmowania decyzji;
- więzi społeczne i rówieśnicze;
- poczucie własnej wartości.

Wychowawcy i rodziny zastępcze opiekujące się dziećmi w warunkach pieczy zastępczej mogą mieć ogromny wpływ na wzmacnianie ochrony dzieci przed handlem ludźmi.

**Mogą oni robić to poprzez:**

- edukowanie wychowanków o zagrożeniach związanych z handlem ludźmi oraz budowanie umiejętności rozpoznawania, że jest się „na celowniku” przestępców;
- pracowanie nad bezpieczną i przewidywalną relacją z wychowankami, ukierunkowaną na wzmacnianie samodzielności po opuszczeniu pieczy;
- wzmacnianie w dzieciach asertywności i umiejętności nawiązywania zdrowych relacji;
- edukowanie o bezpieczeństwie online;
- poprzez własną edukację – regularny udział w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania handlowi ludźmi i identyfikacji osób nim zagrożonych;
- wypracowanie w placówce protokołu reagowania w sytuacjach zidentyfikowania, że któryś z wychowanków jest bezpośrednio zagrożony handlem ludźmi – w tym poprzez wcześniejsze zmapowanie instytucji i organizacji, które mogą w takiej sytuacji służyć pomocą.



**Kluczowym elementem w walce z handlem ludźmi są działania prewencyjne.** Niezwykle istotne jest podnoszenie świadomości na temat różnorodnych form tego przestępstwa, zagrożeń, jakie ze sobą niosą, a także informowanie o prawach ofiar i dostępnych ścieżkach uzyskania pomocy. Im większą wiedzę i świadomość problemu będą mieli młodzi ludzie, tym większe mają szanse na uniknięcie stania się ofiarą tego procederu.

Zaleca się organizowanie spotkań i pogadarek, które wyposażą młodych ludzi w podstawową wiedzę, jak unikać zagrożeń, jak nie stać się ofiarą handlu ludźmi oraz gdzie szukać ewentualnej pomocy. **Profilaktyka powinna wyprzedzać ewentualne próby werbunku.** Nie chodzi o to, by odradzać zamiar zagranicznego wyjazdu wakacyjnego lub w celach zarobkowych, lecz o to, by zwracać uwagę na potencjalne problemy i umożliwić podjęcie przemyślanej decyzji.

W przypadku małoletnich wychowujących się w pieczy zastępczej, szczególnie ważne jest poruszanie kwestii związanych z emigracją i podejmowaniem pracy za granicą, zwłaszcza w celach nieturystycznych. Wychowankowie często mają za granicą rodziny (np. rodzeństwo) lub pragną zmienić swoje życie, środowisko, czy odciąć się od trudnych wspomnień. Naszym zadaniem jest zwrócenie uwagi na ewentualne niebezpieczeństwa i umożliwienie im podjęcia świadomej i przemyślanej decyzji.

Doskonałym punktem wyjścia do dyskusji z młodzieżą jest wspólne obejrzenie filmu poruszającego tematykę handlu ludźmi. **Fundacja La Strada** opracowała specjalnie dla młodych osób przykładowe scenariusze zajęć profilaktycznych, które mogą wesprzeć kadrę pedagogiczną w przeprowadzeniu spotkań. Materiały te są dostępne pod adresem: <https://www.antymodernslavery.org/>.

Pamiętajmy, że profilaktyka powinna pojawić się **zanim** osoba małoletnia otrzyma propozycję "świetnej pracy" od osoby poznanej w Internecie lub atrakcyjnego wyjazdu od kogoś nieznanego i podejrzanego, zanim zakocha się w kimś, kogo nigdy nie spotkało w rzeczywistości. Im większą młodzi ludzie będą mieli świadomość i znajomość problemu, tym większe mają szanse na uchronienie się przed tym przestępstwem.

### **Pozycje filmowe rekomendowane dla wychowanków powyżej 15 r.ż.:**

- *Masz na imię Justine*, reż. Franco de Pena (2005)
- *Dwie małe dziewczynki*, reż. Peter Baynton (2014)
- *Broken dreamers*, McCann Sydney (2014)

### **Pozycje filmowe rekomendowane dla kadry**

- *Lilya 4-ever*, reż. Lukas Moodysson
- *Dziewczyny z przemytu*, reż. Christian Duguay
- *Handel*, reż. Marco Kreutzpainter
- *Hanoi, Warszawa*, reż. Katarzyna Klimkiewicz

- *Polak potrzebny od zaraz*, reż. Ken Loach
- *Niewidoczni*, reż. Stephen Frears
- *Maria łaski pełna*, reż. Joshua Marston
- *Rzykantka (Niewygodna prawda)*, reż. Larysa Kondracki
- *Call – Girl*, reż. Michael Marcimain
- *Cicha noc*, reż. Piotr Domalewski
- *Towar*, reż. Bruno Gascon
- *Księżniczka*, reż. Roberto de Paolis
- *Zniewolony*, reż. Steve Mc Queen
- *Galerianki*, reż. Katarzyna Rosłaniec

#### Literatura faktu:

- *Sprzedane*, Louise Brown
- *Niewolnice władzy*, Lydia Cacho
- *Droga utraconej niewinności*, Somaly Mom
- *Handlowałem kobietami*, Antonio Salas
- *Zbrodnia. Twarzą w twarz ze współczesnym niewolnictwem*, Benjamin Skinner
- *Betrojerinki*, Katarzyna Skowrońska
- *Ciała i dusze*, Isabel Vincent
- *Człowiek w przystępnej cenie*, Urszula Jabłońska

#### Proza fabularna

- *Piekło obiecane*, Elsa Druckeroff
- *Simisola*, Ruth Rendell
- *Sprzedana*, Sophie Hayes
- *Kolej podziemna*, Colson Whitehead

---

## SCHEMAT POSTĘPOWANIA

Jeżeli podejrzewasz, że Twój wychowanek lub inna osoba małoletnia z którą miałeś/miałaś kontakt może być narażona na ryzyko handlu ludźmi lub potrzebujesz wsparcia i instrukcji, co robić i jakie działania są bezpieczne i skuteczne, skontaktuj się z Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym (KCIK).

Pamiętaj:

- **Nie działaj sam** - skontaktuj się ze specjalistami
- **Zgłoś podejrzenia** na Policję lub do organizacji pomocowej
- **Nie konfrontuj** podejrzanego sprawcy
- **Dokumentuj** obserwacje

Identyfikacja ofiar handlu ludźmi, szczególnie w przypadku małoletnich, jest wysoce skomplikowana. Wynika to przede wszystkim z faktu, że większość z nich **nie zdaje sobie sprawy z faktu bycia ofiarą przestępstwa**; są one często przeświadczone, iż dobrowolnie zgodziły się na wykorzystanie.

W przypadku osób małoletnich dodatkową trudność stanowi naturalny dla wieku młodzieńczego **bunt oraz pragnienie przeżycia "przygody życia"**, które, dzięki manipulacji sprawców, wydają im się osiągalne (np. wyjazd za granicę, wysokie zarobki). Dlatego też, w kontakcie z małoletnimi, konieczne jest wykazanie się **znaczną cierpliwością, zrozumieniem i głębokim zaangażowaniem**. Tylko takie podejście pozwala na zbudowanie zaufania i stworzenie

warunków, w których ofiara może zacząć dostrzegać swoją prawdziwą sytuację i szukać pomocy.

**Przed podjęciem ewentualnej rozmowy należy pamiętać, że małoletni może czuć:**

- poczucie winy lub współodpowiedzialności za to, co się mu przydarzyło;
- obawę przed konsekwencjami prawnymi;
- wstyd i niechęć dzielenia się osobistymi przeżyciami;
- obawę, że o ich doświadczeniach dowiedzą się najbliżsi/znajomi;
- obawę przed zemstą sprawców;
- brak świadomości, że jest pokrzywdzone przestępstwem lub że grozi mu niebezpieczeństwo wykorzystania;
- nieufność wobec dorosłych.

**Dlaczego małoletni może nie zwracać się o pomoc?**

Osoba małoletnia, która padła ofiarą handlu ludźmi, może:

- **nie rozumieć**, że to, co się z nią stało, jest wykorzystaniem - zwłaszcza jeśli została zmanipulowana;
- **wierzyć**, że jest w romantycznym/partnerskim związku ze swoim oprawcą i nie być świadoma, że jest wykorzystywana;
- **myśleć**, że odegrała rolę w swoim wykorzystaniu lub złamała prawo;
- **czuć się winna** lub zawstydzona wykorzystaniem i krzywdą, której doświadczyła.

---

## PAMIĘTAJ, ŻE:

**W większości przypadków** sprawcami handlu ludźmi są osoby dobrze znane ofiarom: przyjaciele, członkowie rodziny, partnerzy.

**Chłopcy i mężczyźni** są w równym stopniu narażeni na handel ludźmi jak dziewczęta i kobiety, jednak rzadziej są identyfikowani i zgłaszani.

**Dziewczęta i chłopcy** mogą paść ofiarą różnych form handlu ludźmi. Dziewczęta zazwyczaj wykorzystywane są seksualnie, natomiast chłopcy wykorzystywani są do pracy przymusowej lub działań przestępczych (np. do kradzieży).

**Każda osoba niepełnoletnia** pozbawiona środowiska rodzinnego, cierpiąca na deficyt uwagi i mająca niewielkie doświadczenie życiowe jest narażona na wykorzystanie.

**Najważniejsza zasada:** Zaufaj swojej intuicji - jeśli coś Cię niepokoi w zachowaniu, znajomych lub sytuacji wychowanka, podejmij działania.

|                                                                                           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Wpływajmy na osoby małoletnie, zanim zaczną na nie wpływać handlarze ludźmi</b></p> |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|

---

## DANE KONTAKTOWE

**KCIK** - Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla  
Polskich i Cudzoziemskich Ofiar Handlu Ludźmi

### Telefon

**+48 22 628 01 20 (24/7 całodobowo)**

**+48 22 628 99 99** (poniedziałek – czwartek 9:00 – 18:00, piątek  
9:00 – 14:00)

e-mail: [kcik@strada.org.pl](mailto:kcik@strada.org.pl)

**La Strada** - fundacja przeciwko handlowi ludźmi  
i niewolnictwu

### Telefon

**+48605687750 (24/7 całodobowo)**

e-mail: [strada@strada.org.pl](mailto:strada@strada.org.pl)

*Poradnik został opracowany w celu wsparcia pracowników pieczy  
zastępczej w rozpoznawaniu, zapobieganiu  
i reagowaniu na przypadki handlu małoletnimi.  
Pamiętaj - Twoja czujność i właściwe działanie mogą uratować życie  
i przyszłość małoletniego.*

